

АНТИМОНОПОЛЬНИЙ КОМІТЕТ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКЕ ОБЛАСНЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ВІДДІЛЕННЯ
РЕКОМЕНДАЦІЇ
АДМІНІСТРАТИВНОЇ КОЛЕГІЇ

02.06.2017

м. Івано-Франківськ

№ 01.1-07/30

Івано-Франківський коледж Львівського
національного аграрного університету
вул. Юності, 11, м. Івано-Франківськ, 76492

Про припинення дій, які містять
ознаки порушення законодавства про
захист економічної конкуренції

Адміністративна колегія Івано-Франківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України, розглянувши подання другого відділу досліджень і розслідувань від 02.06.2017 № 92 та додані до нього матеріали,

ВСТАНОВИЛА:

З метою здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції у межах компетенції, визначеної статтею 17 Закону України „Про Антимонопольний комітет України”, територіальним відділенням проведено попереднє дослідження регіонального ринку платних освітніх послуг з підготовки студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст», у розрізі галузей знань (спеціальностей).

З інформації, отриманої від Івано-Франківського коледжу Львівського національного аграрного університету, вул. Юності, 11 м. Івано-Франківськ, 76492, (далі – Коледж, Аграрний коледж) листом від 10.03.2017 № 01/5-62, встановлено.

Коледж є відокремленим структурним підрозділом Львівського національного аграрного університету з окремими правами юридичної особи, діє відповідно до положення, затвердженого наказом Львівського національного аграрного університету від 08.04.2015 № 62. В частині здійснення фінансово-господарської діяльності має право вести самостійний баланс, реєстраційні рахунки в органах державної служби, здійснювати оперативний, бухгалтерський і фінансовий облік своєї діяльності. Ідентифікаційний код – 35171187, код за КВЕД - 85.42 Вища освіта (основний).

Коледж є вищим навчальним закладом (рішення Акредитаційної комісії України від "08" липня 2014р., протокол №110), має право надавати освітні послуги (ліцензія серія АЕ № 527657), пов'язані з одержанням вищої освіти на рівні кваліфікаційних вимог до молодшого спеціаліста.

У розумінні абзацу 12 статті 1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» Коледж є суб'єктом господарювання.

Діяльність у сфері надання платних освітніх послуг регулюють наступні нормативно-правові акти:

Закон України "Про вищу освіту" (від 01.07.2014 №1556-VII);

Постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2001 № 978 «Про затвердження Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 796 «Про затвердження переліку платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності»;

Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти»;

Наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 23.07.2010 № 736/902/758 «Про затвердження порядків надання платних освітніх послуг державними та комунальними навчальними закладами» та ін.

У ході дослідження, проведеного відповідно до Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку, затвердженої розпорядженням Антимонопольного комітету України від 5 березня 2002 року № 49-р та зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 1 квітня 2002 року за № 317/6605 (зі змінами), далі – Методика, територіальним відділенням визначено становище Аграрного коледжу на ринку платних освітніх послуг, за результатами якого встановлено.

Методика встановлює порядок визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку і призначена для аналізу діяльності суб'єктів господарювання, груп суб'єктів господарювання та споживачів з виробництва, реалізації, придбання товарів, надання послуг, виконання робіт на загальнодержавних та регіональних ринках.

Об'єктами аналізу для проведення дослідження обрано вищі навчальні заклади, які надають платні освітні послуги з підготовки студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст».

Відповідно до статті 1 Закону України «Про вищу освіту»:

вищий навчальний заклад (ВНЗ) - окремих вид установи, яка є юридичною особою приватного або публічного права, діє згідно з виданою ліцензією на провадження освітньої діяльності на певних рівнях вищої освіти, проводить наукову, науково-технічну, інноваційну та/або методичну діяльність, забезпечує організацію освітнього процесу і здобуття особами вищої освіти, післядипломної освіти з урахуванням їхніх покликань, інтересів і здібностей.

Вищий навчальний заклад утворюється у формі державної, комунальної, приватної установи і працює на засадах неприбутковості (стаття 27 Закону «Про вищу освіту»).

Відповідно до частини 5 статті 18 Закону України «Про освіту» діяльність навчального закладу розпочинається за наявності ліцензії на здійснення діяльності, пов'язаної з наданням послуг для одержання освіти і підготовкою фахівців різних рівнів кваліфікації.

Вищий навчальний заклад має право видавати документ про вищу освіту державного зразка тільки з акредитованого напрямку (спеціальності). Напрямок (спеціальність) вважається акредитованим, якщо рівень підготовки за цим напрямком (за спеціальністю) відповідає державним вимогам.

Товарні межі ринку. Відповідно до ст.1 Закону України «Про захист економічної конкуренції» ринок товару (товарний ринок) - сфера обороту товару, на який протягом певного часу і в межах певної території є попит і пропозиція.

Товарні межі ринку визначаються шляхом формування групи взаємозамінних товарів (товарних груп), у межах якої споживач за звичайних умов може легко перейти від споживання одного товару до споживання іншого.

Постановою Кабінету Міністрів України від 27.08.2010 № 796 затверджено «Перелік платних послуг, які можуть надаватися навчальними закладами, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності».

Частиною першою цієї постанови передбачено, що до платних послуг у сфері освітньої діяльності, зокрема, належить підготовка понад державне замовлення в межах ліцензійного обсягу відповідно до договорів, укладених з фізичними та юридичними особами, студентів та курсантів невійськових вищих навчальних закладів цивільної авіації, морського та річкового флоту (далі - студенти, курсанти), аспірантів і докторантів (пункт 1).

Відповідно до статті 1 Закону України «Про вищу освіту»:

вища освіта – це сукупність систематизованих знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, інших компетентностей, здобутих у вищому навчальному закладі (науковій установі) у відповідній галузі знань за певною кваліфікацією на рівнях вищої освіти, що за складністю є вищими, ніж рівень повної загальної середньої освіти.

галузь знань - основна предметна область освіти і науки, що включає групу споріднених спеціальностей, за якими здійснюється професійна підготовка;

спеціальність - складова галузі знань, за якою здійснюється професійна підготовка.

Перелік галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 266. До Переліку входять 26 галузей знань, таких як: освіта, культура і мистецтво, гуманітарні науки, право, інформаційні технології, охорона здоров'я, сфера обслуговування тощо. Кожна галузь знань поділена на спеціальності. До прикладу, у галузі знань «право» передбачено здобуття освіти за двома спеціальностями – право, міжнародне право, у галузі «інформаційні технології» - інженерія програмного забезпечення, комп'ютерні науки та інформаційні технології, комп'ютерна інженерія, системний аналіз, кібербезпека.

Положенням про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 20.01.1990 № 65, встановлено п'ять освітньо-кваліфікаційних рівнів вищої освіти – кваліфікований робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр.

Для кожного рівня встановлено свої освітньо-кваліфікаційні характеристики та нормативний термін навчання.

Частиною 2 розділу II Положення передбачено, що: молодший спеціаліст - це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі повної загальної середньої освіти здобув загальнокультурну підготовку, спеціальні уміння та знання, має певний досвід їх застосування для вирішення типових професійних завдань, які передбачені для відповідних посад, у певній галузі народного господарства.

Платні послуги з підготовки студентів за ОКР «кваліфікований робітник», «молодший спеціаліст», «бакалавр», «спеціаліст» та «магістр» не є взаємозамінними, оскільки відрізняються освітньо-кваліфікаційними характеристиками (ступенями освіти), умовами використання (фахівці, які здобули вищий ступінь освіти, мають більше можливостей реалізувати себе у професійній діяльності), терміном навчання, наявністю суттєвої різниці в цінах, неможливістю запропонувати нові послуги на заміну існуючим.

Освітньо-кваліфікаційний рівень (ОКР) «молодший спеціаліст» є вищим рівнем, ніж кваліфікований робітник, і нижчим, ніж бакалавр, спеціаліст чи магістр.

Освітньо-професійна програма підготовки молодшого спеціаліста забезпечує одночасне здобуття базової вищої освіти за спеціальністю та кваліфікації молодшого спеціаліста на базі повної загальної середньої освіти або на базі базової загальної середньої освіти з наданням можливості здобувати повну загальну середню освіту.

Особливостями здобуття вищої освіти за ОКР «молодший спеціаліст» є те, що за

умовами вступу, які діяли в 2014-2016 рр., на навчання до ВНЗ приймалися особи з базовою загальною середньою освітою (9 класів загальноосвітнього навчального закладу) з одночасним здобуттям повної загальної середньої освіти, за результатами вступних випробувань.

На другий курс (з нормативним строком навчання) або на перший курс (із скороченим строком навчання) приймалися особи, які здобули повну загальну середню освіту, за умови подачі для участі у конкурсі сертифікатів зовнішнього незалежного оцінювання.

Крім того, згідно Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), строк навчання для здобуття вищої освіти за ОКР «молодший спеціаліст» є коротшим, ніж для здобуття інших рівнів освіти, та не може перевищувати на базі повної загальної середньої освіти трьох років, а базової загальної середньої освіти - чотирьох років.

За рівнем витрат вартість платних послуг з підготовки студентів за ОКР «молодший спеціаліст» є нижчою, тобто більш доступною для споживача, ніж «бакалавр», «спеціаліст» чи «магістр».

Виходячи з зазначеного, *товарними межами ринку є платні освітні послуги з підготовки студентів за освітньо-кваліфікаційним рівнем «молодший спеціаліст», у розрізі галузей знань (спеціальностей), далі – Платні освітні послуги.*

Територіальні межі ринку. Відповідно до п. 6.1 Методики, визначаються шляхом установлення мінімальної території, за межами якої з точки зору споживача придбання товарів (товарної групи), що належать до групи взаємозамінних товарів (товарної групи), є неможливим або недоцільним.

У ході дослідження *територіальними межами ринку Платних освітніх послуг визначено Івано-Франківську область.*

При цьому, зокрема, враховано, що споживачами даних послуг є в більшості випадків, особи, які мають базову (неповну) загальну середню освіту, а це неповнолітні підлітки, яких їхні батьки направляють на навчання до ВНЗ, що найближче розташований до місця проживання, з урахуванням можливості вибору потрібної галузі знань та спеціалізації. Крім того, навчання у ВНЗ, які значно віддалені від місця проживання, зумовлює додаткові фінансові витрати на забезпечення умов проживання та проїзд.

Часові межі ринку. Відповідно до пункту 7.1 Методики, часові межі ринку визначаються як проміжок часу (як правило – рік), протягом якого відповідна сукупність товарно-грошових відносин між продавцями і споживачами утворює ринок товару зі сталою структурою.

У ході дослідження територіальним відділенням охоплено період діяльності учасників ринку в 2014-2016 рр.

З урахуванням зазначеного, *часовими межами ринку є 2014, 2015 та 2016 роки.*

Визначення становища суб'єкта господарювання на ринку. Аграрний коледж здійснює підготовку студентів у наступних галузях знань та напрямках підготовки:

- «управління та адміністрування» (код 07) – «фінанси, банківська справа та страхування», «менеджмент»;
- «право» (код 08) – «право»;
- «природничі науки» (код 10) – «екологія»;
- «виробництво та технології» (код 18) – «харчові технології»;
- «архітектура та будівництво» (код 19) – «геодезія та землеустрій»;
- «аграрні науки та продовольство» (код 20) - «агрономія», «садово-паркове господарство».

В 2014-2015 н. р. на платну денну форму навчання до Коледжу вступило 94 особи, в 2015-2016 н. р. – 60 осіб, у 2016-2017 н. р. – 39 осіб.

Обсяг коштів, отриманих від Платних освітніх послуг, склав:

- за 2014-2015 н.р. – 522325 грн.;
- за 2015-2016 н.р. – 358525 грн.;
- за 2016-2017 н.р. – 288600 грн.

Конкурентами Коледжу за напрямом підготовки «фінанси, банківська справа та страхування» - Калуський коледж економіки, права та інформаційних технологій, Івано-Франківський фінансово-комерційний кооперативний коледж ім. С. Граната, Галицька академія та Івано-Франківський коледж університету права ім. Короля Данила Галицького; за напрямком «менеджмент» - Калуський коледж економіки, права та інформаційних технологій.

Освітніх закладів, які надають освітні послуги за напрямками підготовки «екологія», «харчові технології», «агрономія», «садово-паркове господарство», в Івано-Франківській області немає.

Для вступу нових суб'єктів на ринок існують наступні бар'єри:

- адміністративні обмеження – надання Платних освітніх послуг є ліцензійним видом діяльності;
- економічні та організаційні обмеження – для початку діяльності нового ВНЗ необхідні значні фінансові, людські та матеріальні ресурси.

Відповідно частини першої статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» пп.10.2.2 Методики, суб'єкт господарювання займає монопольне становище на ринку товару, якщо: на цьому ринку у нього немає жодного конкурента; не зазнає конкуренції внаслідок обмеженості можливостей доступу інших суб'єктів господарювання щодо закупівлі сировини, матеріалів та збуту товарів, наявності бар'єрів для доступу на ринок інших суб'єктів господарювання, наявності пільг чи інших переваг.

Частиною п'ятою статті 12 Закону України «Про захист економічної конкуренції» та пп.10.2.2 Методики передбачено, що становище кожного з кількох суб'єктів господарювання вважається монопольним, якщо сукупна частка не більше ніж п'яти суб'єктів господарювання, яким на одному ринку належать найбільші частки, перевищує 70 відсотків.

З урахуванням зазначеного, попереднім дослідженням встановлено, що Аграрний коледж є суб'єктом господарювання, що має ознаки монопольного становища на ринку Платних освітніх послуг в 2014-2016 рр. у територіальних межах Івано-Франківської області за вищевказаними напрямками підготовки спеціалістів.

Динаміка вартості Платних освітніх послуг (денної форми навчання) за основними напрямками підготовки у Коледжі була наступною:

Напрямок підготовки	Вартість одного року навчання, грн.		
	2014-2015 н. р.	2015-2016 н. р.	2016-2017 н. р.
«фінанси, банківська справа та страхування»	4700	4950	5300
«менеджмент»	3950	4100	4600
«право»	5950	6450	7000
«харчові технології»	3000	3000	3500
«садово-паркове господарство»	3650	3700	4300

З отриманих від Коледжу матеріалів вбачається, що вартість платного навчання розглядалась на засіданнях педагогічної ради та приймальної комісії та затверджена наступними протоколами цих засідань:

- від 23.06.2014 № 5 та від 26.06.2014 № 6 - на 2014-2015 навчальний рік;
- від 09.06.2015 № 5 та від 15.06.2015 № 6 – на 2015-2016 навчальний рік;
- від 29.06.2016 № 7 – на 2016-2017 навчальний рік.

Положеннями частини першої статті 73 Закону України «Про вищу освіту» визначено, що вищий навчальний заклад відповідно до законодавства та статуту може надавати фізичним та юридичним особам платні послуги за умови забезпечення надання належного рівня освітніх послуг як основного статутного виду діяльності. Частиною сьомою цієї статті передбачено, що розмір плати за весь строк навчання підлягає оприлюдненню у засобах масової інформації, на офіційних веб-сайтах, на інформаційних стендах та в будь-який інший спосіб.

Наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 23.07.2010 № 736/902/758 врегульовано Порядок надання платних освітніх послуг державними та комунальними навчальними закладами (далі – Порядок надання послуг, Порядок).

Пунктом 1.4 Порядку надання послуг визначено обов'язки вищого навчального закладу: безкоштовно надати замовнику повну, доступну та достовірну інформацію щодо порядку та умов надання конкретної платної освітньої послуги, її вартості, порядку та строку оплати; оприлюднити: визначену у встановленому цим Порядком вартість платної освітньої послуги, що надається для здобуття освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем, підвищення кваліфікації або для здобуття наукового ступеня, - не пізніше ніж за один місяць до дати прийому заяв від осіб, що бажають її отримати.

Відповідно до затверджених Коледжем Правил прийому на навчання та згідно з наданою інформацією, початок прийому заяв і документів від осіб, що бажали навчатись у Коледжі, за денною формою навчання, був наступним: з 01.07.2015 – у 2014 році; з 10.07.2015 – у 2015 році; з 11.07.2016 – у 2016 році.

З наведеного вбачається, що вартість платних послуг з підготовки абітурієнтів до вступу встановлена: у 2014 році - за 8 календарних днів до початку прийому заяв, у 2015 році – за 31 к.д., у 2016 році – за 13 к.д. відповідно. А отже, оприлюднення інформації про вартість навчання здійснювалось після її затвердження.

Таким чином, у 2014 та 2016 році Аграрним коледжем не було дотримано процедури оприлюднення вартості платних освітніх послуг, у встановлений Порядком термін.

Такі дії Коледжу могли призвести до ущемлення інтересів споживачів, оскільки особи, які обирали навчальний заклад для вступу, не мали можливості ознайомитись з умовами надання послуг, зокрема вартістю навчання, у передбачені чинними нормативно-правовими актами терміни.

Частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» передбачено, що дії суб'єкта господарювання, що призвели чи можуть призвести до ущемлення інтересів споживачів, є зловживанням суб'єктом господарювання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, та згідно з статтею 50 цього Закону кваліфікується як порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Дії Івано-Франківського коледжу Львівського національного аграрного університету, які полягають у недотриманні термінів оприлюднення інформації про вартість Платних освітніх послуг, які визначені Порядком надання платних освітніх послуг державними та

комунальними навчальними закладами, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України, Міністерства економіки України та Міністерства фінансів України від 23.07.2010 № 736/902/758, містять ознаки порушення, передбаченого частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монополієм (домінуючим) становищем на ринку надання платних освітніх послуг, шляхом вчинення таких дій, які могли призвести до ущемлення інтересів споживачів та були б неможливими за умов існування значної конкуренції на цьому ринку.

Враховуючи вищезазначене, керуючись п. 10 ст. 14 Закону України «Про Антимонопольний комітет України», ст. 46 Закону України «Про захист економічної конкуренції», пунктом 3 Положення про територіальне відділення Антимонопольного комітету України, затвердженого розпорядженням Антимонопольного комітету України від 23.02.2001 № 32-р та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 30.03.2001 за № 291/5482, зі змінами, адміністративна колегія Івано-Франківського обласного територіального відділення

РЕКОМЕНДУЄ:

Івано-Франківському коледжу Львівського національного аграрного університету (вул. Юності, 11 м. Івано-Франківськ, 76492; код – 35171187) вжити заходів для припинення дій, які містять ознаки порушення, передбаченого частиною першою статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», усунення причин виникнення цих порушень і умов, що їм сприяють.

Про результати розгляду цих рекомендацій просимо повідомити Івано-Франківське обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету (вул. Незалежності, 6, м. Івано-Франківськ, Головоштамт, а/с 22, 76000) України у **десятиденний строк** з дня їхнього отримання.

За умови виконання положень рекомендацій та вжиття відповідних заходів для усунення причин виникнення цих порушень, провадження у справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції розпочинатися не буде.

Голова адміністративної колегії,

в. о. голови відділення

В. Шевчук

Члени колегії:

В. Тимків

А.Мажак

Ю. Вітрак

Н. Боришак